

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ymd>

e-ISSN: 2792-0178

Article Type / Makalenin Türü	: Research Article / Araştırma Makalesi
Date Received / Geliş Tarihi	: 14.01.2026
Date Accepted / Kabul Tarihi	: 26.02.2026
Date Published / Yayın Tarihi	: 06.03.2026
DOI	: https://doi.org/10.51576/ymd.1857880
e-ISSN	: 2792-0178
Plagiarism / İntihal	: This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

GİRESUN HALK OYUNLARINDA KUŞAKLAR ARASI KADIN İCRASI VE KEYFANİ STİLİ*

KURTULUŞ, Şeyda Yasemin¹, ERSÖZ Aydin²

ÖZ

Bu çalışma, Giresun yöresinde yürütülen alan araştırmasına dayalı olarak kadınların halk oyunlarındaki icra pratiklerini incelemektedir. Araştırma, kadınların karma oyunlarda nasıl konumlandığını, yaş evreleri boyunca beden tavırlarının hangi yönlerden değiştiğini ve yörede “herif gibi oynamak” şeklinde ifade edilen icra biçiminin hangi bedensel göstergeler üzerinden ayırt edilebildiğini ele almaktadır. Çalışma nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüş olup, 2023–2025 yılları arasında gerçekleştirilen katılımlı gözlem ve 35 kadın katılımcı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanmaktadır. Saha verileri, kadınların yaşla birlikte geliştirdikleri ya da dönüştürdükleri tavır özelliklerinin, topluluk içinde kazandıkları saygınlık ve kabul ilişkileriyle bağlantılı olduğunu göstermektedir. Özellikle yerel terminolojide keyfanı adı verilen ileri yaş kadınların oyun alanında sergiledikleri sert ve maskülen tavırlarla belirginleşen bu icra biçimi, çalışmada “keyfanı” stili kavramı üzerinden analitik olarak değerlendirilmektedir. Keyfanı stili, estetik bir tercih olmanın ötesinde, yaşla birlikte edinilen deneyimin, bedensel hafızanın ve toplumsal meşruiyetin bir ifadesi olarak ele alınmaktadır. Araştırma bulguları, halk oyunlarının Giresun bağlamında yaşlı kadınlara hem görünürlük hem de otorite kazandıran önemli bir kültürel alan sunduğunu işaret etmektedir. Bu çerçevede çalışma, kadın icrasının yaş temelli

*Bu çalışma birinci yazarın doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

¹ Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik ve Sahne Sanatları Doktora Programı Öğrencisi, yaseminursoy@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7272-1910>

² Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Müzik ve Sahne Sanatları Bölümü Müzik Toplulukları ASD, aersoz@yildiz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9501-2981>

farklılaşmalarını beden ve tavır üzerinden okumaya olanak tanıyan bir bakış açısı sunmaktadır. Elde edilen bulguların, halk oyunları alanında kadın icrasına ilişkin yapılacak yeni saha temelli araştırmalar için karşılaştırmalı bir zemin oluşturması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Giresun, halk oyunları, kadın icrası, keyfanı, tavır.

WOMEN’S INTERGENERATIONAL DANCE PERFORMANCE AND THE KEYFANI STYLE IN GİRESUN FOLK DANCES

ABSTRACT

This study aims to examine women’s participation in folk dance practices based on field research conducted in the Giresun region. The research focuses on how women are positioned within mixed-gender dances, how their performative attitudes change across different stages of life, and how style locally referred to as “*dancing like a man*” can be distinguished through indicators. In this respect, the position of women in Giresun folk dances is re-evaluated in light of fieldwork observations. The findings obtained from the field indicate that women develop distinctive performative attitudes over time and that these attitudes are closely related to forms of social recognition within the community. The style known as *keyfanı* becomes particularly evident through the firm, masculine bodily expressions displayed by older women in the dance space. These performative styles not only distinguish keyfanı dancers from other female performers but also function as embodied representations that confer respect and authority within collective memory. The results of the study suggest that folk dance practices constitute a cultural space in which older women gain social legitimacy and reinforce their authority through embodied performance.

Keywords: Giresun, folk dances, women’s performance, keyfanı, performance style.

GİRİŞ

Giresun yöresi halk oyunları, horon ve karşılama türleri etrafında şekillenen ve ritmik yapısı ile icra düzeni bakımından farklılaşan bir dans pratiği sunmaktadır. Sahil hattında oynanan horonlarda çoğunlukla 7 zamanlı aksak usul kullanılmaktadır. Bu ritmik yapı adımlarda, geçişlerin hızını ve vurgulu basışları belirlemektedir. İç kesimlerde ise 9 zamanlı formlar yaygınlaşmakta ve bu durum hem adım dizilişinde hem de çalgı eşliğinde belirgin bir değişim yaratmaktadır. Horon icrasında elden ya da omuzdan tutuşla kurulan halka düzeni, eşzamanlı adım tekrarına dayanan bir kolektif hareket anlayışını ortaya koymaktadır. Karşılama türlerinde ise karşılıklı duruş ve dönüşlü adım düzeni ön plana çıkmakta, oyun alanı iki yönlü bir hareket akışı üzerinden organize edilmektedir. Bu özellikler, Giresun halk oyunlarının ritim, adım yapısı ve mekânsal düzen bakımından sistemli bir bütünlük taşıdığını göstermektedir. Giresun yöresi halk oyunlarının biçimlenişi, Doğu Karadeniz Bölgesi’nin kıyı ve iç kesimlerinde gelişen üretim ilişkileri, yerleşim düzeni ve gündelik toplumsal pratiklerle birlikte değerlendirildiğinde anlam kazanmaktadır. Fındık tarımının yıl içindeki döngüsü, yayla hareketliliği ve dönemsel göçler, özellikle kadınların gündelik yaşamda üstlendikleri sorumluluk alanlarının genişlemesinde belirleyici olmuştur. Bu durum, kadınların kamusal ve yarı kamusal alanlardaki varlığının erken yaşlardan itibaren görünür hale gelmesine zemin hazırlamıştır. Halk oyunları bağlamında, özellikle ileri yaş kadınların oyun alanındaki

duruşları, hareket yoğunlukları ve mekânsal konumlanmaları, yörede kadın bedenine atfedilen deneyim, saygınlık ve söz hakkı ile ilişkilendirilebilir nitelikler taşımaktadır.

Geleneksel dans pratikleri, yöreye ait estetik kodların aktarım alanı olan, toplumsal ilişkilerin, hiyerarşik düzenlemelerin ve bedensel temsillerin üretildiği kültürel mekânlar olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda geleneksel dans, bireyin içinde bulunduğu topluluğa dair konumunu, rol beklentilerini ve sosyal ilişkiler ağını görünür kılan bir ifade alanı olarak değerlendirilmektedir. Özellikle geleneksel dansların icra ortamlarında beden aracılığıyla kurulan bu ifade biçimi, toplumsal yapı tarafından şekillenen normlar doğrultusunda anlam kazanmaktadır. Türkiye’de geleneksel dans alanına ilişkin yapılan saha temelli çalışmalar, dansın yaş, cinsiyet ve toplumsal statü gibi değişkenlerle ilişkili olarak farklı işlevler üstlendiğini ortaya koymaktadır. Özbilgin ve Aşkar’ın (2025) Batı Anadolu’da yürüttükleri araştırmada, geleneksel dans ortamlarının topluluk içi rollerin yeniden üretildiği ve aktarıldığı sosyal alanlar olduğunu göstermektedir (s.260). Bu tür çalışmalarda dans, hem bireysel bir performans alanı olarak hem de toplumsal düzenlemelerle iç içe geçmiş bir pratik olarak ele alınmaktadır.

Benzer şekilde, Giresun’da gözlemlenen karma oyun pratikleri de kadın ve erkek rollerinin bedensel düzlemde nasıl temsil edildiğine ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Bu icra ortamlarında kadın icracıların sergilediği tavır ve repertuar, toplumsal beklentiler ve yerleşik normlar çerçevesinde şekillenen bir süreç olarak okunmaktadır. Bu durum, kadın bedeninin dans pratikleri içerisindeki temsil biçimlerinin, içinde bulunduğu sosyal bağlamla birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Karadeniz Bölgesi’nin hem kıyı hem de yüksek yerleşimlerinden biri olan Giresun, yerel dans pratiklerinin gündelik yaşamla yoğun biçimde iç içe geçtiği alanlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Düğünler, asker eğlenceleri, yayla şenlikleri, Mayıs yedisi kutlamaları, otçu göçleri gibi toplu mevsimsel etkinlikler, halk oyunlarının sosyal ilişkilerin doğrudan kurulduğu mekânlarda icra edilmesine olanak tanımaktadır. Bu tür icra ortamlarında geleneksel dans, belirli kurallarla sınırlandırılmış bir performans alanından çok, topluluk içindeki ilişkilerin ve rollerin bedensel düzlemde görünür hale geldiği bir etkileşim alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Giresun yöresi halk oyunları, kadın ve erkek icracıların oyun alanındaki konumlanmalarını, tavırlarını ve hareket tercihlerini yerel toplumsal düzenlemelerle birlikte düşünmeyi gerekli kılan bir yapı sunmaktadır. Giresun yöresi horonlarında kadın ve erkeklerin aynı oyun halkasında bir araya gelmesini işaret eden “hep bir oynama” geleneği, bölgedeki performans pratiklerinin kadın–erkek birlikte icra mantığıyla kurulduğunu düşündürmektedir.

Özdemir’in (2017) horon pratiği üzerine yürüttüğü etnografik çalışmada, Giresun yöresinde horon ve karşılama, bireysel bir gösteri alanından çok, farklı yaş, cinsiyet ve toplumsal konumlardaki bireyleri aynı ritmik yapı içinde bir araya getiren kolektif bir pratik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yayla şenlikleri ve köyler arası buluşmalar bağlamında horonun, katılımcılar arasında geçici fakat güçlü bir birliktelik duygusu ürettiği vurgulanmaktadır (s.257-259). Bu birliktelik, icra alanı içinde bireylerin yaş, deneyim ve bedensel yeterliliklerine bağlı olarak farklı konumlar almasına imkân tanıyan esnek bir yapı sunmaktadır. Böylece bazı icracıların, özellikle yaşlı kadınların, oyun alanında daha belirgin ve merkezi roller üstlenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu yönüyle horon, Giresun bağlamında toplumsal ilişkilerin bedensel olarak müzakere edildiği bir yorum alanı açtığını düşündürmektedir.

Ayrıca Özdoğan’ın (2025) çalışmasında Giresun’un Dereli ilçesi Geçrez Havzası yöresinde yerleşik hayat süren, Güvenç Abdal Ocağı’na bağlı Alevi toplulukların cem ritüelleri içinde yer alan semah da bu birlikteliği açık biçimde ortaya koymaktadır. Dini bir dans ritüeli olarak semahta kadın ve erkeklerin bir arada dönmesi, bölgede kadın erkek birlikteliğinin yalnızca din dışı pratiklerle sınırlı kalmadığını, dini ritüellerin icrasında da birlikte var olduğunu göstermektedir.

Bu durum, Giresun yöresi halk oyunlarında gözlemlenen kadın erkek birlikteliğiyle paralel bir toplumsal kültürel sürekliliğe işaret etmektedir. Bu açıdan “hepbir oynama” pratiği, kadınların karma icra alanlarında görünür olmasına zemin hazırlayan kültürel süreklilikler üzerinden okunabilmektedir.

Giresun Yöresinde Kadınların Toplumsal Konumunu Belirleyen Kültürel Dinamikler

Giresun Bölgesinde erkeklerin uzun yıllar boyunca Almanya’ya veya İstanbul’a çalışmak için göç etmeleri, ev içi ve ev dışı sorumlulukların kadınların üzerinde yoğunlaşmasına yol açmıştır. Gurbetteki erkeklerin eve gönderdikleri para ekonomik dengeyi sağlasa da büyük kısmı kadınlar tarafından yürütülmüştür. Son dönemlerde erkeklerin bölgede daha yoğun bulunmasına rağmen iş yükünün önemli ölçüde kadınlarda kalmaya devam ettiği görülmektedir. Yapılan alan araştırmasında kadınların bu durumu “böyle gelmiş böyle gider”, “erkekler yapana kadar biz hemen yaparız”, “çalışıyorlar ama pek işe yaramazlar” veya “iş yapmazlar anca kahvede okey taşı dizerler” gibi ifadelerle aktarmaları, evin geçiminden çocuk bakımına kadar pek çok sorumluluğun büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenildiğini göstermektedir. Gündelik işlerin kadınlar tarafından yürütülmesine rağmen, karar süreçlerinde benzer bir yetki devrini beraberinde getirmemekte; evin geçiminden çocukların geleceğine uzanan pek çok başlıkta belirleyici söz hakkının erkeklerde kalmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum toplumsal düzenin geçmişte olduğu gibi günümüzde de erkek egemen yapısını koruduğunu ortaya koymaktadır. İcra alanında kadınlara yapılan “fazla kıvırtma”, “herif gibi oyna” uyarıları ise bedenın toplumsal normlar doğrultusunda denetlendiğini ve kadın bedeni üzerindeki kontrolün dans pratiğine de yansıdığını göstermektedir. Bununla birlikte, yörede “keyfanı” olarak adlandırılan ileri yaş kadınlar bu tablonun istisnai bir örneğini oluşturmaktadır. Yerel kullanımda keyfanı, yalnızca yaşlı kadın anlamına gelmemektedir. Yaşla birlikte artan söz hakkını ve topluluk içindeki kabul düzeyini de ima etmektedir. İcra alanında bu kadınların erkeklerin arasına katılarak benzer tavır özellikleriyle oynamaları tepki yerine takdirle karşılanmaktadır. Bu durum, yaşla birlikte kazanılan topluluk içi konumun bedensel ifade biçimlerini daha geniş bir hareket alanı içinde meşrulaştırdığını göstermektedir. Gençlik döneminde sınırlandırılan beden görünürlüğü, ileri yaşta kültürel kabul çerçevesinde daha serbest bir icraya dönüşmektedir.

Alan görüşmelerinde bu tavır çoğu zaman doğrudan “keyfanı” adıyla tanımlanmamış; katılımcılar “eskiden de keyfanılar bizden başka oynardı” ya da “yaş ilerleyince oyun herifleşir” gibi ifadelerle yaşla birlikte değişen tavra dolaylı biçimde işaret etmiştir. Bu söylemler, yaş ilerledikçe beden kullanımında daha sert ve geniş hareketli bir üslubun kabul gördüğünü düşündürmektedir. Kadınların toplumsal konumu, halk oyunları ve müzikli icra ortamları içinde çoğunlukla mekânsal sınırlar üzerinden şekillenmektedir. Kadınların kamusal alanlarda icraya katılımının sınırlı olduğu, buna karşılık kadın yoğunluğunun fazla olduğu ya da kadınlara ait kabul edilen ortamlarda daha görünür hale geldikleri çeşitli çalışmalarda vurgulanmaktadır (Çınar, 2019: 448-450). Bu tür ortamlarda kadınlar, icracı ve katılımcı rollerini daha esnek biçimde üstlenebilmekte, ayrıca bedensel ifade alanlarını daha rahat kullanabilmektedir. Kadın folkloru üzerine yapılan değerlendirmeler ise, kadın bedeninin yaş, deneyim ve gündelik sorumluluklarla birlikte dönüşen bir yapıya sahip olduğunu ve bu dönüşümün folklorik pratiklere doğrudan yansıdığını işaret etmektedir (Özdemir, 2025: 218-220). Türk halk oyunları alanında kadınların icrası çoğunlukla kadın oyunları içinde görünür hale gelmektedir. Giresun geleneksel dans pratiklerinde kadınlara özgü repertuarın sınırlı olması, kadınların oyun alanındaki varlıklarının genellikle erkeklerle paylaşılan icralar üzerinden gerçekleşmesine yol açmaktadır. Bu durum, kadınların oyunlara katılım biçimlerini, icra alanındaki konumlarını ve beden kullanımını gözlemlemek açısından önemli bir alan sunmaktadır. Halk oyunları literatüründe kadın icrası çoğunlukla repertuar veya

kostüm odaklı incelense de saha gözlemleri kadınların oyun alanındaki varlığını anlamak için teknik çözümlemenin tek başına yeterli olmadığını göstermektedir.

Bu bağlam, Deidre Sklar'ın “bedensel bilgi” yaklaşımıyla da örtüşmektedir. Bedensel bilgiyi kavramsallaştırması, hareketin toplumsal deneyimlerle iç içe geliştiğini ve bu deneyimlerin zaman içinde bedende yerleşik hale geldiğini ortaya koymaktadır (Sklar, 2008: 86-90). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, keyfanı icrasında gözlemlenen kendinden emin ve maskülen tavırlar, uzun yıllara yayılan tekrar eden bedensel uygulamalar yoluyla içselleştirilmiş bir icra pratiğiyle ilişkilendirilebilir. Keyfanların icrası da yaşla birlikte edinilen bu bedensel bilginin somut bir örneğini oluşturmaktadır.

Keyfanlık Tanımı ve Yerel Bağlam

Giresun yöresinde gerçekleştirilen saha çalışması kapsamında yapılan görüşmeler, gündelik yaşam pratiklerinde ev içi ve ev dışı sorumlulukların büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenildiğini göstermektedir. Günlük yaşamda ev işlerinin yanı sıra tarlada çalışma, hayvan besleme, hayvandan ve tarladan elde edilen ürünleri pazarda satışa çıkarma sorumluluklarının da çoğunlukla kadınlara ait olduğu görülmektedir. Ayrıca çevrimiçi görsel arşivlerde yer alan fotoğraflarda Karadeniz kadını çoğunlukla sırtında ağır yük taşıyan bir figür olarak temsil edilmektedir. Bu temsil, gündelik yaşama dair belgelerin yanı sıra halk oyunlarının güncel sahne uygulamalarında da sıklıkla yeniden üretilmekte ve Giresun'da kadın bedeninin çoğu zaman emeğin ve yük taşımanın sembolü olarak kurgulandığını göstermektedir. Derleme Sözlüğünde *keyfanı* sözcüğü “yaşlı kadın” olarak açıklanmaktadır. Ancak sözcüğün Giresun ağzındaki kullanımında, biyolojik yaş vurgusundan çok, ev içi düzen ve söz otoritesiyle ilişkilendirilen bir anlam alanına işaret etmektedir. Yerel kullanımda *keyfanı*, “evin uslusı” yani sözü dinlenen yaşlısı, sözü geçeni anlamında kullanılmakta olup bu bağlam, kelimenin Farsçadaki köken anlamıyla da mutabık olduğu belirtilmiştir (Tekin vd., 2018: 273; akt. Yayla, 2020: 745). Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde “keyif çatanı” ve “keyif anası” gibi adlandırmalara da rastlanmış olup, bu ifadeler yaşla birlikte toplumsal otorite kazanan kadınların yerel kültürde sahip oldukları saygın konumu yansıtmaktadır. Giresun yöresi üzerine yapılan ağız araştırmaları, bölgedeki kelimelerin zaman içinde yöreye özgü anlam genişlemeleri gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Bulut'un “Giresun İli ve Yöresi Ağızlarında Kadın” adlı çalışmasında, ağızların kültürel belleğin taşıyıcıları olduğunu ve birçok kelimenin bölgede kendine özgü anlam katmanları kazandığını vurgular. Bu çerçevede *keyfanı* sözcüğünün Giresun ağzında “yaşlı kadın, kocakarı” karşılığının, saha verileri ve görüşmeler doğrultusunda “sözü dinlenen, aklına danışılan yaşlı kadın” biçiminde daha belirgin bir toplumsal konuma gönderme yaptığı görülmektedir (Bulut, 2017: 342). Saha verileri doğrultusunda keyfanların ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Yaşı ilerlemiş, çoğu zaman torun sahibidir.
- Sözü dinlenir, akıl danışılır.
- Köyün akıl kişisi olarak görülür; bazı durumlarda onun onayı alınmadan karar verilmez.
- Erkeklerle atfedilen kamusal mekânlara (örneğin kahvehaneye) rahatlıkla girebilir.
- Sert konuşma, hatta küfür etme gibi davranışlar topluluk içinde yadırganmaz.
- Bayramlarda ziyaret edilen ilk evlerden biridir.

Geleneksel dini normların kadınlardan daha kontrollü ve sınırlı bir duruş beklediği düşünüldüğünde, keyfanların erkek tavırlarına yaklaşan beden kullanımları bu beklentilerin dışına taşan bir ifade biçimi ortaya koyar. Bu durum kimi zaman toplumsal baskılara karşı düşük yoğunluklu bir “ritüelistik çıkış” olarak değerlendirilebileceği gibi, kimi zaman da kadınlara atfedilen geleneksel rollerin sınırlarını yeniden müzakere eden bir davranış biçimi olarak anlamlandırılabilir. İcra alanında genç kadınlara yöneltilen “fazla kıvrırma” ve “cilveli oynama”

gibi uyarıların beden görünürlüğünü sınırlandırdığı görülürken, aynı halkada yer alan yaşlı kadınların geniş kol hareketleri ve sert adımları sessiz bir kabul görmektedir. Bu farklılık, yaşla değil, zaman içinde bedenin toplumsal meşruiyet kazanmasıyla bağlantılı bir dönüşümle ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda keyfanî stili, yaşlı kadınlara oyun alanında saygınlık ve hareket özgürlüğü tanıyan özgün bir temsil biçimi olarak öne çıkmaktadır.

Amaç ve Önem

Bu çalışma, Giresun yöresinde kadınların halk oyunları içindeki icra pratiklerini iki ana tema üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Öncelikle kadınların oyunlara katılım biçimleri, hangi icra ortamlarında ve hangi koşullarda oyuna dahil oldukları incelenmiştir. Sonrasında yaşla birlikte değişen tavır özellikleri, hareket yoğunluğu ve beden kullanımındaki farklılaşmalar üzerinden değerlendirilmektedir. Bu iki temayla ilişkili olarak, ileri yaş kadın icralarında tekrar eden belirli tavır özelliklerinin bir bütünlük oluşturduğu yönündeki gözlemler, analitik bir kavramsallaştırma üzerinden tartışmaya açılmaktadır. Alan araştırması sürecinde ileri yaş kadın icralarına dair belirginleşen bu tavır özelliklerinin, yörede yerleşik bir stil adıyla doğrudan adlandırıldığı yönünde bir kullanıma rastlanmamıştır. Bununla birlikte söz konusu tavırların, yaş, deneyim ve oyun ortamındaki sosyal konumla ilişkili olarak tekrar eden özellikler sergilediği gözlemlenmiştir. Bu araştırmada gözlemlenen icra stili, yerel dildeki “keyfanî” kullanımından hareketle “keyfanî” stili kavramı ile analitik bir araç olarak kavramsallaştırılmayı hedeflemektedir. Kadın icrasında yaşa bağlı farklılaşmaları tartışmaya imkân veren bir çerçeve olarak da kullanılmayı amaçlamaktadır.

Problem Durumu

Kadınların halk oyunları içindeki icra pratiklerine yönelik çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların büyük ölçüde oyun repertuarı, müzikal yapı, geleneksel giyim kuşam ya da sahneleme gibi biçimsel unsurlar üzerinden ilerlediği görülmektedir. Bu çerçevede kadın icrasının, oyun alanında bedenin nasıl kullanıldığı, tavrın nasıl şekillendiği ve bu tavrın yaşla birlikte ne tür dönüşümler geçirdiği gibi yönleri ile ilgili çalışmaların sayıca az olduğu tespit edilmiştir. Özellikle karma oyunlarda kadınların oyuna katılım biçimleri ve sergiledikleri bedensel tutumlar, erkek merkezli hareket düzenleriyle kurdukları ilişki üzerinden sınırlı biçimde tartışılmaktadır. Yaş, deneyim ve toplumsal kabul gibi değişkenlerin kadın icrası üzerindeki etkileri yeterince görünürlük kazanmamaktadır. Sahaya dayalı gözlemler, kadın icrasının kadın odaklı bir yapı sergilemediğini, aksine yaşa bağlı olarak farklılaşan katılım biçimlerinde maskülen tavır özellikleri içerdiğini düşündürmektedir. Buna karşın söz konusu farklılaşmaların, analitik bir çerçeve içerisinde ele alınarak tartışıldığı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Ancak bu bedensel ve tavrısal farklılaşmaların, alan verilerine dayalı ve analitik bir çerçeve içinde sistemli biçimde çözümlendiği çalışmaların sınırlı olması, kadın icrasının halk oyunları içindeki konumunun ve dönüşüm dinamiklerinin yeterince anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda araştırmanın temel problemi, Giresun yöresinde kadınların halk oyunları icrasında yaşa bağlı olarak ortaya çıkan bedensel tavır farklılaşmalarının nasıl şekillendiği ve bu farklılaşmaların yerel toplumsal kabullerle nasıl ilişkilendirilebileceğidir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, Giresun bölgesi ve kadın icracılar odağında yürütülen saha verileriyle sınırlıdır. Bu nedenle bulgular, farklı bölgelerdeki halk oyunu icralarına ya da tüm yaş gruplarına doğrudan genellenebilir nitelikte ele alınmamalıdır. Araştırma nitel yöntemle yürütüldüğünden veriler, bağlamdan bağımsız yorumlara konu edilmemiştir. Ayrıca saha çalışmasının 2023–2025 yılları

arasında gerçekleştirilmiş olması, bulguların belirli bir zaman aralığı içinde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Evren ve Örneklem / Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, Giresun ili kıyı ve iç kesim yerleşimlerinde horon, karşılama oyunları ile ilişkili kadın icralar oluşturmaktadır. Örneklem, nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Yaş aralığının tercih edilmesinde, “keyfanı” olarak tanımlanan tavır özelliklerinin saha gözlemlerinde ağırlıklı olarak ileri yaş kadın icralarında belirginleşmesi etkili olmuştur. Çalışma grubunu, Giresun’un ilçe ve köy yerleşimlerinde yaşayan, yaşları 45 ile 80 arasında değişen, yerel halk oyunları icralarına halen katılan ya da geçmişte bu pratik içinde yer almış kadınlar oluşturmaktadır. Bu kapsamda toplam 35 kadın katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcıların halk oyunlarına katılım deneyimlerini ve “keyfanı” kavramına dair anlamlandırmalarını ve icra pratiklerini ortaya koymaya yönelik olarak yürütülmüştür. Saha gözlemlerini desteklemek amacıyla bazı yerel müzisyen ve halk oyunu eğitmenleriyle de görüşmeler yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 02.07.2023 tarihinde, 20230702190 rapor numarası ile onaylanmıştır. Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda yürütülmüştür. Araştırma verileri, saha çalışması sürecinde gerçekleştirilen katılımlı gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile görsel–işitsel doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Katılımlı gözlem, düşünler, yayla şenlikleri ve yerel kutlamalar gibi icra ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte kadın icracıların oyunlara katılım biçimleri, tavır özellikleri ve icra pratikleri araştırmacı tarafından doğrudan gözlemlenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, yaşları 45-80 arasında değişen kadın katılımcılarla yürütülmüştür. Bu kapsamda toplam 35 kadın katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş dağılımı Tablo 1’de sunulmaktadır.

Yaş Grubu	Katılımcı Sayısı	Yüzde (%)
Yetişkin (45-64)	17	48,6
Yaşlı (65-80)	18	51,4
Toplam	35	100

Tablo 1 Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı.

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların büyük bölümünün 55 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Bu dağılım, çalışmada yaş temelli tavır farklılaşmalarının ve “keyfanı” stili olarak kavramsallaştırılan ileri yaş icra biçiminin çözümlenmesi açısından uygun bir örneklem yapısı sunmaktadır. Çalışma grubunda 45 yaş altı kadın katılımcı yer almamaktadır. Genç kadın icrasına ilişkin değerlendirmeler, ileri yaş katılımcıların gençlik dönemlerine dair aktarımları ile saha sürecinde gerçekleştirilen doğrudan gözlemler bir arada değerlendirilerek oluşturulmuştur. Yapılan saha görüşmeleri, kadınların geçmiş, güncel deneyimlerini ve “keyfanı” kavramı hakkındaki bilgileri ortaya koymaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler, saha gözlemleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Araştırmada ayrıca görsel–işitsel doküman taraması yapılmıştır. Taramalar sonucunda ulaşılan veriler, kadın icrasına ilişkin tavır özelliklerini farklı

zaman dilimleri ve oyun ortamları üzerinden karşılaştırmalı olarak değerlendirebilmek amacıyla kullanılmıştır. Elde edilen veriler, tematik analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Analiz sürecinde kadınların oyunlara katılım biçimleri, yaşa bağlı tavır özellikleri ve bu tavırların bütüncül bir yapı sergileyip sergilemediğine ilişkin tekrar eden bulgular dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Giresun Yöresinde Kadınların Oyunlara Katılım Biçimleri

Giresun yöresinde kadınların oyunlara katılımı, diğer bazı bölgelerde olduğu gibi keskin bir cinsiyet ayrımına dayanmamaktadır. Yörede “hepbir oynama” olarak adlandırılan anlayış, kadın ve erkeklerin aynı horon veya karşılama halkasında yer almasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum, kadın repertuarının sınırlılığından çok, topluluk içinde hep birlikte oynama kültürünün sürekliliğini yansıtmaktadır. Alan gözlemleri, kadınların özellikle düğünler, yayla şenlikleri ve imece gibi toplumsal buluşmalarda horon halkasına aktif biçimde dahil olduklarını göstermektedir. Katılım biçimleri, kadınların oyun alanındaki görünürlüklerini ve toplumsal kabul sınırlarını belirleyen önemli göstergelerdendir. Bir başka deyişle, erkeklerin oynayıp kadınların kenarda izlediği bir tabloya rastlanmamıştır. Kadınların, kenarda veya başka bir alanda değil daima oyun alanının içinde olduğu tespit edilmiştir.

Bununla birlikte, katılımın biçimi ve rahatlığı mekâna, yaşa ve çevredeki toplumsal dengelere göre değişmektedir. Düğünlerde kadınlar genellikle daha kontrollü ve çekingen bir tavır sergilerken, yayla şenliklerinde ya da kadın yoğunluğunun fazla olduğu alanlarda daha özgür hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Yayla şenliklerinin düzenlenme mekânı, zamanı, icra şekilleri ve katılım oranı gibi değişkenler üzerinden okunması, bu tür ortamlarda katılımın neden farklılaştığını tartışmaya elverişli bir çerçeve sunmaktadır (Özdemir, 2017: 187-190). Bu çerçevede mekânın sunduğu görünürlük ve topluluk yoğunluğu, kadınların bedensel tavrının daha az denetim altında biçimlenmesine zemin hazırlayan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Kadınlar, özellikle çevrelerinde kendileriyle benzer yaş ve statüde başka kadınlar bulunduğunda daha rahat davranmakta, bu kolektif varlık onlara güven vermektedir. Görüşmelerde yaşlı kadınlar gençlik yıllarında oyunlara katılmakta daha çekingen olduklarını belirtmiş, kimi “babam beni oynatmazdı”, kimi “evlenince kocam karıştı” ifadelerini kullanmıştır. Buna karşın bazıları “babam izin vermezken, kocamla birlikte oynarız” diyerek deneyimlerin çeşitliliğini vurgulamıştır. Günümüz genç kadınlarının ise, icralarda daha rahat katıldıkları sıkça dile getirilmiş olup, bu durum kuşaklar arası toplumsal denetimin giderek zayıfladığına işaret etmektedir. İcralara katılamayan kadınların büyük kısmı ise, özellikle diz, bel ağrısı veya yaşa bağlı fiziksel kısıtlılık sebebiyle oyunlara giremediklerini belirtmiştir. Dolayısıyla katılımın sınırlarını belirleyen asıl unsurun bedensel imkânlarla ya da imkânsızlıklarla belirlendiği anlaşılmaktadır. Karma icralarda kadınların genellikle halkanın kenarlarında yer almayı tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Bu mekânsal yerleşim, kadınların oyun içindeki varlıklarını daha korunaklı kılmakta ve bedensel görünürlüklerinin topluluk tarafından denetlenmesine aracılık etmektedir. Bununla birlikte, deneyimli ve yaşça büyük kadınların, özellikle de yörede otorite kazanmış olanların halkanın merkezine yakın konumlandıkları görülmektedir. Bu kadınlar horon değnekçisi³ tarafından uyarılmadan icraya devam edebilmekte, böylece mekânsal konumla toplumsal otorite arasındaki bağ görünür hale gelmektedir.

³ Değnekçi: Horon halkasının merkezinde ya da ön hattında yer alan ve değnek aracılığıyla oyunun tempo düzenini, ritmik geçişlerini ve horon akışını yönlendiren kişidir. Eldeki değnek, grup içi eşzamanlılığı sağlamaya ve ritmik vurguları belirginleştirmeye hizmet eden işlevsel bir araçtır.

Tavır Göstergeleri

Kadınların oyun alanındaki tavırları genellikle yaş, deneyim ve toplumsal konumlarına göre farklılık göstermektedir. Genç kızlar daha kontrollü ve çekingen bir beden dili kullanırken, yetişkin kadınların daha özgüvenli, dengeli ve ölçülü bir tavır geliştirdikleri, yaşlı kadınların ise sertleşmiş ve maskülen özellikler taşıyan bir üsluba yöneldikleri tespit edilmiştir. Tablo 2’de yer alan yaş gruplarına ilişkin sınıflandırma, katılımcıların kendi yaşam evrelerini bekârlık, evlilik, annelik ve ileri yaş gibi toplumsal konumlar üzerinden tanımladıkları anlatılar ile saha gözlemlerinde belirginleşen tavır özelliklerinin birlikte değerlendirilmesi sonucunda oluşturulmuştur.

Kadın Grubu	Belirleyici Özellikler	Tavır Özellikleri
1. Grup: Genç Kızlar / Yeni Evliler	Bekar, genç, evlilik öncesi ya da yeni evli	Çekingen, kontrollü, temas sınırlı
2. Grup: Yetişkin Kadınlar (Evli / Anne / Dul)	Anne olmuş ya da dul, olgunluk çağında kadınlar	Daha özgüvenli, ritme hakim, kontrollü genişleme
3. Grup: Yaşlı Kadınlar	Yaşı ilerlemiş, çoğunlukla torunlu, otorite sahibi	Sert, maskülen tavırlar

Tablo 2. Yaş gruplarına göre kadın icracılarının temel özellikleri.

Yukarıdaki tabloda sunulan veriler, kadın icrasındaki tavır farklılıklarının yaş gruplarına göre değiştiğini göstermektedir. Genç kadınlarda daha kapalı ve çekingen bir beden kullanımının öne çıktığı, hareketlerin büyük ölçüde toplumsal görünürlüğü sınırlayan ölçülü bir tavırla gerçekleştirildiği görülmektedir. Yetişkin kadınlarda ritme hâkimiyetin arttığı, alan kullanımının genişlediği ve bedensel ifadede daha çeşitli hareket unsurlarının belirdiği gözlemlenmiştir. Yaşlı kadınların icrasında belirginleşen sert ve yer yer maskülen tavırlar ise yıllar içinde edinilen deneyimin ve toplumsal otoritenin bedensel ifadede kendini gösterdiğine işaret etmektedir. Böylece tablo, kadın icrasındaki yaş temelli farklılaşmanın hem teknik harekete hem de toplumsal kabul sınırlarına bağlı olarak değişebildiğini ortaya koyan bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca saha gözlemleri, hangi hareketlerin kabul gördüğü ya da hangi hareketlerden kaçınıldığı konusunun da yaşa göre şekillendiğini açığa çıkarmıştır. Tablo 2’de sunulan yaş gruplarına yönelik genel sınıflandırma, kadın icrasının yaşam döngüsü boyunca nasıl farklılaştığını göstermektedir. Ancak bu sınıflandırmanın icra tavırlarına nasıl yansıdığını görebilmek için kuşaklar arası beden kullanımı, hareket açıklığı ve mekânsal davranış gibi unsurlar açısından daha ayrıntılı biçimde çözümlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle Tablo 3, Tablo 2’de belirlenen yaş kategorilerini temel alarak her bir grubun tavır özelliklerini daha detaylı olarak ortaya koyan ikinci aşama bir çözüm sunmaktadır. Böylece bu tablolar, kadın icrasındaki kuşaklar arası farklılaşmanın hem genel görünümünü hem de bu farklılaşmayı oluşturan bedensel unsurlarını kapsamlı şekilde okunabilir hale getirmektedir. Tablo 3’te yer alan beden tavrı, kaçınılan hareketler ve kaçınma nedenlerine

ilişkin veriler, saha sürecinde gerçekleştirilen katılımlı gözlemler ile görüşmelerde tekrar eden ifadelerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda oluşturulmuştur. Kaçınma nedenleri, katılımcıların doğrudan aktardıkları söylemler doğrultusunda tematik olarak sınıflandırılmıştır.

Yaş Evresi	Gözlemlenen Beden Tavrı	Kaçınılan hareketler	Kaçınma Nedenleri
Genç Kız	Kontrollü, çekingen fakat çevik beden kullanımı kapalı beden ve içe dönük kol hareketleri	Feminen hareketler; Kalça veya bel vurgulu hareketler, göğüs sallama.	Ayıp olur, kız kısmı çok oynamaz algısı
Yetişkin	Hareketlerde seçicilik devam etmekte, ritmi dengeli kullanma, bedenle alanı daha etkin kullanma.	Yüksek tempolu ve feminen hareketlerden kaçınılır	Bize göre değil, evli kadına yakışmaz gibi ifadeler
Yaşlı (Keyfanı)	İcra edilen hareketlerde tecrübe kaynaklı özgüven dikkat çeker.	Hareketlerde kaçınma pek yoktur. Yere çökme, zıplama gibi fiziksel zorluk içeren hareketler.	İleri yaş ve fiziksel koşullar nedeniyle bedenın bazı hareketleri yapmaya elverişli olmaması

Tablo 3. Yaş evrelerine göre kadınların beden tavırları ve hareket sınırlamaları.

Genç kızlar ve yeni evliler genellikle daha kontrollü, çekingen ve bedenini sınırlayan bir üslupla dans ederken; kalça ya da bel vurgusunun öne çıkmasından kaçındıkları gözlemlenmiştir. Bu tavır, yörede sıkça dile getirilen “kızlar çok kıvırtmaz”, “herif gibi oyna” gibi ifadelerle desteklenmekte ve bedensel temsiliyetin sınırlarını belirlemektedir. Yetişkin kadınlar ise yine benzer hareketlerden kaçınmakta fakat daha seçici bir hareket repertuarına yönelmektedir. Bu grup içerisinde bulunan kadınlar yüksek tempolu ve vurgulu hareketlerden uzak durarak bedenle alanı daha dengeli ve etkin biçimde kullanmaktadır. En dikkat çekici grup olan yaşlı kadınlarda ise, “keyfanı stili” olarak adlandırılan yerel beden anlatımı belirginleşmektedir. Kendinden emin tavır bu grupta en belirgin şekilde görülür. Her ne kadar yaşa bağlı olarak bazı hareketlerde zorlanılsa da, bedenın elverdiği durumlarda yaşlı kadınların bu hareketleri de icra etmekte tereddüt etmediği, dahası bu icrayı yaşla gelen otorite ve özgüvenle gerçekleştirdiği dikkat çekmektedir. Bu durum, bedensel hafızanın yaşla birlikte sınırlandırılmadığını, belirli hareket ve adımları ustalıklı yeni bir ifade alanına dönüştüğünü göstermektedir. Ayrıca bazı katılımcıların, ileri yaş grubunda yer almasına rağmen daha çekingen ve geri planda bir oyun tavrı sergiledikleri de kaydedilmiştir.

Bu bedensel farklılıklar, kadınlık halinin dans yoluyla hem içsel bir aktarımını hem de kolektif hafızada ve yerel değerlerde karşılık bulan bir ifade biçimini oluşturmaktadır. Böylece dans, bireysel deneyimi toplumsal bellekle buluşturan bir anlatı işlevi üstlenmektedir. Horon ve karşılama halkasında kimlerin merkeze geçtiği, hangi adımların daha serbest veya temkinli icra edildiği, bedenın hangi yönleriyle görünür kılındığı gibi detaylar, cinsiyet rolleriyle örtüşen bir oyun icrası anlayışını görünür kılar ve bu anlayış, toplumsal değerlerin kuşaklar arası aktarımında önemli bir rol üstlenir.

Gerçekleştirilen saha araştırmasında keyfanı olarak adlandırılan bu tavır biçimi, yaşla birlikte kadınlara toplumsal otorite kazandıran bedensel bir ifade olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel dini normlar kadınların daha kontrollü ve sınırlı bir duruş sergilemelerini beklerken, erkek tavırlarını benimseyerek oyun icra eden keyfanılar bu beklentilerin ötesine geçmektedir. Bu performanslar kimi zaman toplumsal özgürleşmenin ve bireysel ifadenin aracı olarak görülmekte, kimi zaman da dini otoritelerin eleştirilerine hedef olmaktadır. Dolayısıyla keyfanıların icrası, toplumsal baskılara karşı bir tür çıkış olarak değerlendirilebilecek çift yönlü bir anlam taşımaktadır.

İcra alanında, genç kadınlara “fazla kıvrırma” veya “cilveli oynama” şeklinde yapılan uyarılar bedenün görünürlüğüne sınır çizerken, aynı alanda oynayan yaşlı kadınların geniş kol hareketleri ve sert adımları sessiz bir kabul görmektedir. Bu fark, yalnızca yaşla açıklanamamakta; gençlikte sınırlandırılan bedenün zamanla toplumsal meşruiyet kazanarak yeniden şekillenmesi söz konusu olabilmektedir. Keyfanı stili, bu bağlamda yaşlı kadınlara oyun alanında saygınlık ve otorite kazandıran özgün bir temsil biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Keyfanı icrasına ilişkin bedensel tavır farklılıklarını somutlaştırmak amacıyla, 2024 yılında Giresun Yağlıdere ilçesinde gerçekleştirilen “20. Buları Yaylası Taflan Şenliği” alanında kaydedilmiş örnek icra kayıtları QR kod aracılığıyla erişilebilir hale getirilmiştir.

QR Kod 1’de horon halkasının ortasında konumlanan iki keyfanının kolları yukarıda ve daha geniş hareketlerle icra gerçekleştirdikleri; halka çevresinde yer alan diğer kadınların ise kolları daha aşağıda ve kontrollü bir beden kullanımı sergiledikleri gözlemlenmektedir. QR Kod 2’de ise keyfanı icrasında ayak hareketleri, kol açıklığı ve beden kullanımı bakımından belirginleşen sert ve maskülen tavır özellikleri dikkat çekmektedir. Kayıta sol tarafta yer alan genç bir kadın icracının daha kontrollü ve sınırlı bir beden kullanımı sergilediği; buna karşılık orta alanda yer alan keyfanıların daha geniş adımlar, daha belirgin kol açıklıkları ve yüksek beden enerjisiyle icra gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ayrıca keyfanıların yanlarında yer alan erkek icracılarla hareket repertuarı ve ayak genişliği vurguları bakımından daha uyumlu bir performans sergiledikleri dikkat çekmektedir.

Qr Kod 1 Keyfanı İcra Örneği (Giresun-2024)

Qr Kod 2 Keyfanı İcra Örneği (Giresun-2024)

Dansın beden aracılığıyla edinilen bir bilgi alanı olarak yorumlanabileceğini ileri süren yaklaşımlar, özellikle yaşa bağlı tavır değişimlerini anlamada açıklayıcı bir çerçeve sunmaktadır. Deidre Sklar, dans etnografisine ilişkin erken çalışmalarında hareket bilgisinin bedensel deneyim yoluyla kavranabildiğini ve icranın anlam üretiminde merkezi bir rol üstlendiğini vurgular (Sklar, 1991: 7-9). Bu yaklaşım, daha sonraki çalışmalarında bedensel bilginin toplumsal deneyimler aracılığıyla zaman içinde bedende yerleştiği yönünde geliştirdiği kavramsal çerçevenin zeminini oluşturur (Sklar, 2008: 86-88). Bu perspektiften değerlendirildiğinde, keyfanı icrasında gözlemlenen kendinden emin ve maskülen tavırlar, uzun yıllara yayılan tekrar eden bedensel uygulamaların bir sonucu olarak ele alınabilir. Kadınların oyun alanındaki tavırlarının toplumsal normlarla ilişkisini anlamak açısından Judith Lynne Hanna’ya göre (1988: 1-5; 23-27) dans toplum

ilişkisine odaklanan çalışmaları önemli bir analitik zemin sunmaktadır. Hanna, dansı estetik bir ifade alanı olarak ele alırken, aynı zamanda toplumsal değerlerin, ahlaki kabullerin ve bedensel normların üretildiği ve yeniden yorumlandığı bir pratik olarak değerlendirir. Bu yaklaşım, dansın toplumsal düzenle kurduğu ilişkiyi beden üzerinden görünür kılarken, özellikle kadın icrasının toplumsal normlar içinde nasıl biçimlendiğini tartışmaya açmaktadır (Hanna, 2010: 216-220). Bu bakış açısıyla genç kadınların çekingen ve kontrollü tavırlarının yerel toplumda kadınlığa atfedilen ölçülülük ve edepli olma hali ile bağlantılı olduğu; buna karşılık yaşlı kadınların keyfanı tavrının aynı normlar çevresinde daha geniş bir ifade alanına işaret ettiği düşünülmektedir. Benzer şekilde, Judith Butler'ın performatiflik kuramı, keyfanı tavrının yaşla birlikte artan toplumsal tanınırlığını açıklamak açısından açıklayıcı bir düşünsel zemin sunmaktadır. Butler, toplumsal cinsiyetin tekil bir edim ya da özsel bir kimlikten değil, zaman içinde yinelenen bedensel eylemler aracılığıyla kurulduğunu vurgular. Butler'a göre (2020) bu tekrarlar, bedende doğallaşarak tanınır hâle gelir ve toplumsal kabul üretir(s.214). Bu bağlamda yaşla birlikte maskülenleşen icra tavırlarının topluluk içinde daha fazla kabul görmesine imkân sağladığı belirtilmektedir.

Horonun topluluk içi anlamına dair yapılan çalışmalar da keyfanı tavrının yerel bağlamını açıklamada ek bir perspektif sunmaktadır. Sözer Özdemir'in (2014) çalışmasında horonu katılımcılar arasında ortak bir ritim ve bütünleşme duygusu yaratan kolektif bir deneyim olarak değerlendirir (s.72-78). Bu yaklaşım, yaşlı kadınların icra alanında sergiledikleri özgüvenli tavırların, toplulukla kurulan kolektif bağ üzerinden saygınlık ve otorite kazanmasıyla ilişkilendirilebileceğini düşündürmektedir. Geleneksel dans ortamlarında yaşın toplumsal konum ve görev dağılımını belirleyen temel bir unsur olduğu, yapılan çalışmalarla da ortaya konmuştur. Özbilgin ve Aşkar'ın (2025) Batı Anadolu'da gerçekleştirdikleri araştırma, çocuk, genç, yetişkin ve yaşlı grupların dans alanında farklı sorumluluklar üstlendiğini; bireyin durduğu yerin, hareket repertuarının ve icra tarzının çoğu zaman yaşa bağlı beklentiler doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir (s.260-262).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bulgular, kadınların horon icrasındaki bedensel tavırlarının yaş, deneyim ve toplumsal konumla ilişkili olarak anlamlı ölçüde farklılaştığına dikkat çekmektedir. Genç kadınların daha kontrollü ve çekingen beden dili, yetişkin kadınlarda daha dengeli uyum sağlayan bir icraya dönüşmektedir. Yaşlı kadınlarda ise keyfanı olarak tanımlanan kendinden emin, sert ve yer yer maskülen bir üslup öne çıkmaktadır. Bu farklılıklar, kadınların toplumsal konumlarıyla beden arasındaki ilişkinin yaş ilerledikçe değişik biçimlerde ortaya çıktığını göstermektedir. Bu çerçevede Giresun'da keyfanı olarak tanımlanan yaşlı kadınların horon halkasında daha görünür konumlarda yer alması ve hareket alanlarını daha özgür biçimde kullanabilmesi, yaş ilerledikçe toplumsal kabulle bağlantılı bir konumlanmaya işaret eden yöresel kültür ile uyumludur. Bu nedenle keyfanı stili, Giresun yöresine özgü özellikler taşısa da Türkiye'nin farklı dans kültürlerinde gözlenen yaş temelli hiyerarşilerle belirli açılardan kesişen bir temsil alanı ortaya koymaktadır. Bu teorik çerçeveler birlikte değerlendirildiğinde, keyfanı stili estetik bir icra üslubunun ötesinde, kadınların yaşla birlikte yerel toplumsal yapı içinde kazandıkları hareket alanının ve bedensel deneyimlerin bir ifadesi olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak bu çalışma, Giresun yöresinde kadınların halk oyunlarındaki icra pratiklerini yaş, beden kullanımı ve toplumsal kabul ekseninde ele almıştır. Alan verileri, kadınların horon icrasının yaşa bağlı olarak farklılaştığını, genç kadınların daha kontrollü ve çekingen, yetişkin kadınların daha dengeli ve uyumlu, yaşlı kadınların ise keyfanı stili olarak tanımlanan kendinden emin ve maskülen bir tavır sergilediğini göstermektedir. Ancak bu yorumlar, çalışmanın saha verileriyle

sınırlı olup geniş çaplı karşılaştırmalı araştırmalarla daha ayrıntılı biçimde desteklenmesi gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca bu tavır, gençlikte sınırlanan bazı bedensel ifadelerin yaşlılıkta daha geniş bir meşruiyet alanına kavuştuğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Elde edilen veriler, yaş temelli kadın icrasının halk oyunları literatüründe daha ayrıntılı biçimde ele alınması gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca Giresun yöresinde gözlemlenen keyfanı stilinin, Karadeniz Bölgesi'nin illerinde ya da Türkiye'nin farklı yörelerinde görülen yaşlı kadın icra biçimleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınması, bölgesel benzerlik ve ayrışmaların belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu tür karşılaştırmalı çalışmaların, yaş ve toplumsal kabul ilişkisini halk oyunları bağlamında daha geniş bir perspektifle tartışmaya açacağı ve alan yazına yeni katkılar sağlayacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bulut, S. (2017) Giresun İli ve Yöresi Ağızlarında Kadın. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 325-355.
- Butler, J. (2020). *Cinsiyet belası* (Z. Direk, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Çınar, S. (2019). Women in Turkish folk dance and music: A case of musical gatherings. *Journal of International Social Research*, 12(63), 445–453.
<https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3202>
- Hanna, J. L. (1988). *Dance, sex, and gender: Signs of identity, dominance, defiance, and desire*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hanna, J. L. (2010). Dance and sexuality: Many moves. *Journal of Sex Research*, 47(2–3), 212–241. <https://doi.org/10.1080/00224491003599744>
- Özbilgin, M. Ö., & Aşkar, F. (2025). The phenomenon of age in Western Anatolia local dance culture in Turkey. *Musicologist*, 9(1), 259–283.
<https://doi.org/10.33906/musicologist.1466073>
- Özdoğan, S. (2025). *İnanç ritüel müzik: Giresun Güvenç Abdal ocaklarında cem ritüelleri ve müzik pratikleri*. Çanakkale: Hars Akademi Yayınları.
- Özdemir, M. (2017). *Giresun yayla şenlikleri ve performans kültürü* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, T. (2025). 2014–2024 yılları Türkiye'deki kadın folkloru çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, (370), 216–239.
<https://doi.org/10.61620/tfa.51>
- Sklar, D. (1991). On dance ethnography. *Dance Research Journal*, 23(1), 6–10.
- Sklar, D. (2008). Remembering kinesthesia: An inquiry into embodied cultural knowledge. In C. Noland & S. A. Ness (Eds.), *Migrations of gesture* (pp. 85–111). Minneapolis: University of Minnesota Press.

Sözer Özdemir, Ş. (2014). *Creating communitas through playing: A study on the horon practice in Turkey* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Norwegian University of Science and Technology. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmloi/handle/11250/2504872>

Yayla, Y. (2020). Giresun ve yöresi ağızlarındaki bazı Farsça alıntı kelimeler. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 17(67), 737–751.

EXTENDED ABSTRACT

This study examines women's performance practices in Giresun folk dances through an age-based and embodied perspective grounded in field research. In the Giresun region, traditional dance practices such as horon and karşılama are deeply intertwined with daily life, seasonal labor cycles, and collective social gatherings including weddings, yayla festivals, and communal celebrations. Within this context, women's participation in dance is embedded in mixed-gender performance environments locally referred to as *hepbir oynama*, where women and men share the same dance circle. Despite this visibility, existing literature on Turkish folk dances has largely approached women's performance through repertory, costume, or musical structure, leaving bodily attitude, age-related transformation, and local systems of social recognition insufficiently examined. This study addresses that gap by focusing on how women's dance performance changes across different stages of life and how these changes are interpreted within local cultural frameworks.

The primary aim of the research is to analyze women's embodied performance practices in Giresun folk dances with particular attention to age-related differentiation. Based on repeated field observations, the study proposes the concept of *keyfanı* style as an analytical tool to describe a distinctive performance attitude observed predominantly among older women. Although the term *keyfanı* is not explicitly used by participants to label a dance style, local expressions and narratives indicate a shared recognition of a specific bodily attitude associated with elderly women who hold social authority within the community. This recognition is reflected in movement quality, spatial positioning, and the degree of performative freedom granted to these women within the dance circle. The theoretical framework draws on approaches that consider dance as an embodied form of cultural knowledge and social negotiation. Deidre Sklar's concept of embodied knowledge provides a foundation for understanding how repetitive bodily practices accumulate over time and become internalized through lived experience. Judith Lynne Hanna's work on the relationship between dance and social norms offers insight into how performance practices reflect and negotiate moral expectations and communal values. Additionally, Judith Butler's perspective on performativity contributes to interpreting how repeated bodily actions gain social recognition and legitimacy within a given cultural context. Within this framework, women's dance practices are approached as processes through which bodily authority is gradually constructed and socially acknowledged.

Methodologically, the study adopts a qualitative research design. Fieldwork was conducted between 2023 and 2025 in various coastal and inland settlements of Giresun. Data were collected through participant observation in dance environments such as weddings and yayla festivals, semi-structured interviews with 35 women aged between 45 and 80, and visual-auditory document analysis. Supplementary interviews with local musicians and dance instructors were also conducted to contextualize performance practices and local evaluations of women's dance behavior. The collected data were analyzed using a thematic analysis approach, focusing on participation patterns, bodily attitudes, performance environments, and age-related differences in dance practice. The findings reveal that women's participation in dance varies significantly according to age, social position, and performance environment. Younger women and newly married participants tend to

adopt a more controlled and restrained bodily attitude, avoiding movements perceived as overly visible or expressive. Adult women display a more balanced and rhythmically confident performance while continuing to observe socially accepted boundaries. In contrast, older women demonstrate a markedly different performance attitude characterized by firm, expansive, and occasionally masculine bodily expressions. This *keyfanı* style emerges as a distinctive form of embodied authority. Older women who perform in this manner often occupy central positions within the dance circle and are less subject to verbal or gestural regulation by other participants. Their movements are interpreted as expressions of experience, respectability, and social legitimacy rather than as transgressive behavior.

In addition to age-related differentiation, the analysis indicates that performance environments play a significant role in shaping women's embodied attitudes. Dance practices observed in village weddings, *yayla* festivals, and neighborhood gatherings differ in terms of spatial organization, audience proximity, and degrees of social regulation. These contextual variations influence how women position themselves within the dance circle and how their movements are interpreted by others. In more intimate village settings, bodily expressions tend to be more closely monitored through verbal cues, humor, or subtle gestures, particularly for younger participants. In contrast, larger communal events such as *yayla* festivals provide relatively expanded performative spaces, allowing experienced women greater visibility and bodily freedom. The *keyfanı* style appears most prominently in such contexts, where accumulated social recognition intersects with performative authority. The study concludes that the *keyfanı* style represents more than an aesthetic preference. It constitutes an embodied form of social authority and legitimacy for older women within Giresun folk dance practices. By foregrounding age, bodily attitude, performance environment, and local systems of recognition, this research offers a nuanced perspective on women's performance in Turkish folk dances. The findings suggest that bodily freedom in dance increases with age as the body gains cultural recognition through accumulated experience and social standing. The study further underscores the need for comparative research across different regions to explore age-based performance hierarchies and embodied expressions within broader folk dance traditions.